

nemarbejdede og sammenhængende, men også mere empirisk funderede bøger om klart definerede emner. Jeg tror slet ikke den store ambitiøse antologi modsvarer musikundervisernes behov. Hvis der endelig skal produceres antologier, så skal de være kortere, mindre tilsyneladende teoretiske i deres udstyr og langt mere provokerende i deres debatoplæg.

..... Så der skulle være nok at tage fat på for bogproducenter der vil ruske lidt i forlagsgiganternes lerbødder.

Carl Christian Møller

Carl Christian Møller er lektor ved Musikvidenskabeligt Institut, Århus Universitet.

VENSTRE FLØJENS SANGBØGER

Da vi begyndte at synge ... igen

I Århus var vi mange der opdagede det igen i 1975, ved de første store studenterdemonstrationer siden begyndelsen af 1970'erne - glæden ved at synge sammen. Der var fandme løft i det, når vi stod flere tusinde mennesker og sang "Kampsang for RUC" på Rådhuspladsen eller "El pueblo unido" på Klostertorv. Og sangene og lysten til at synge bredte sig til møder og fester og til kollektiverne.

Selvfølgelig havde vi sunget før: pop og rock, Elvis og Beatles og Stones og Dylan, men det var jo til grammofofonen eller båndoptageren, der drøede til de små fester. Sommetider var der et par folk med en guitar, og det var helt fint. Senere kom også danske sange til, men først med *Røde Mors* ankomst i 1970 kom de politiske perspektiver ind i sangene, som vi så sang med på af hjertens lyst. Men særlig udbredt var den levende sang ikke. Og egentlig fællessang forekom ikke, eller meget sjældent.

For mange af os, der er født i 40'erne eller 50'erne blev sangglæden ledt ind i bestemte ideologiske rum og udnyttet her af kirken, skolen og spejderbevægelsen - samfundsmæssige institutioner vi senere brød med og kritiserede. Hermed forsvandt den levende sang. De kulturelle strømninger vi knyttede os til var 'ungdomsoprøret', mere eller mindre politiserede udgaver af hippierne og provoernes livsstil, "studenteroprøret". Disse (sub)kulturer var ganske vist i allerhøjeste grad musikalsk influeret gennem rock- og beatmusikken som vi konsumerede gennem radio, plader og koncerter, og den levende sang havde måske et lille reservat inden for folk-musikken, men fællessangen var væk.

De af os, der først blev socialister på læreanstalterne, havde heller ikke arbejderklassens lange sangtradition at knytte os til. De færreste af os havde været med i atomkampagnen i 60'erne, for os var politisk bevidsthed og arbejde opstået i forbindelse med Vietnam-krigen og studenteroprørets kritik af læreanstaltens styring og studiernes indhold. Det politiske arbejde blev parlamentarisk og extra-parlamentarisk modstand og fagkritik i studierne. Og det var der sgu ikke meget musik i. Det var først og fremmest hovedet. Kroppen og følelserne og hele sanseligheden måtte slå sine folder og skæve andetsteds. På værtshu-

sene eller "intimsfæren" som vi begyndte at kalde det, da vi opdagede adskillelsen mellem det "private" og det "offentlige" og siden på forskellig vis har forsøgt at få de dele til at hænge sammen og bryde gennem barrieren.

Et af gennembruddene kom altså med fællessangen som en *offentlig* manifestation, der fik os til at føle os *hjemme* sammen.. Sådan var det i hvert fald i Århus.

Jeg tror ikke det er en tilfældighed, at (fælles) sangen kom tilbage til det nye venstre netop gennem masse-manifestationer. Fællessangens karakter er, hvis man ser bort fra ideologisk tvang, båret af fælles følelse og fælles projekt: sorg, vrede, glæde, modstand, kamp. Dette fællesskab er typisk knyttet til bevægelser, (selv)isolerede kulturer eller sekter - eller i det store format: til klasser. Det kræver, at den enkelte føler sig tilstrækkeligt tilskyndet til at aflægge en del af sin individualitet, lade den saglige, talende måske falde og give sig hen i den kollektivitet fællessangen er. Men det kræver osse at sangen og projektet og sammenhængen har en egentlig fælles karakter. De færreste mænd føler sig f.eks. tilskyndet til at synge med på kvindesange, der udpeger Manden som chauvinist eller simpelthen som Fjenden - og selv har jeg da osse følt kraftig ambivalens i fællessangssituationer på en LO-højskole, hvor projektet, seminaret, ganske vist handlede om "arbejderuddannelse", men hvor jeg mildt sagt ikke havde særlig tillid til arbejderne socialdemokratiske ledere.

De forskellige fællesskaber får derfor osse deres egne sange - og sommetider osse egne sangbøger. Og jo mere strid og splittethed der er på venstrefløjen, desto færre sange har den til fælles, - og desto mindre fællessang har den. Efter at sangen og anden sanselighed dog trods alt er inddraget i dens hverdag og kamp.

Musik-sangbøger

Hvis man kigger efter emnet "sangbøger" i kataloget fra "Bogkæfer i Danmark" udkommet dette efterår, finder man 20-30 forskellige sangbøger: fra boligkampe og -bevægelser, for børn, for kvinder, for partier (KAP, DKP, Socialdemokratiet) og så 2 sangbøger der er egentlige forsøg på at samle fællessange for (større dele af) venstrefløjen. Det er *MUSOC. Socialistiske fællessange*, Fagtryk Århus dec. 1976 - og *de røde synger*, Politisk Revy, Kbh. 1979. Og det er de to jeg vil skrive lidt nærmere om.

Musoc-sangbogen havde en forløber, *December-sange*, Fagtryk 30. Det var 26 sange i et hæfte, som netop blev

produceret sidst i 1975 med en række af de sange vi sang til aktioner, demonstrationer og fester. Senere blev samlet en redaktion på ca. 10 personer, der skulle stå for redigeringen og produktionen af en egentlig sangbog.

(For nogle er det muligvis diskvalificerende - men, en af mine forudsætninger for vurderingen af de to sangbøger er deltagelse i redigeringen af Musoc-sangbogen)

Et par af de vigtigste redaktionsprincipper er følgende: - sangbogens 101 sange er opdelt i 10 emneområder: klassikere (8), sange fra kampen (26), lønarbejdets vilkår (19), politiseringen af dagliglivet (22), unges vilkår (4), børnenes vilkår (2) sange om miljøet (1), den ideologiske kamp (11), kampen mod imperialismen (6) det kommunistiske perspektiv (4)

- som det ses er klassikerne, som jo fortrinsvis er den kommunistiske og socialdemokratiske arv, nedprioriteret til fordel for aktuelle sange, som venstrefløjens egne sange, ofte sange fra kvindernes, studenternes, arbejderne konkrete kampe. De professionelle sangskrivere på Venstrefløjen (Jesper Jensen, Benny Holst, Arne Würgler, Troels Trier, Trille, Mikael Wiehe) er repræsenteret, men amatører med større eller mindre æstetisk-politisk håndslag er med i mindst lige så stort omfang. Der er tale om klare politiske udvælgelser.

- til hvert emne er tegnet en original illustration og i øvrigt er bogen gennemillustreret med fotos og tegninger af agitatorisk tilsnit.

- til hver sang er skrevet en manchete, som fortæller om sangens oprindelse eller vurderer den eller perspektiverer den, eller alle tre dele - oftest en kompletterende selvstændig agitations-tekst, og ofte med meget kontante kritikker af reformismen, hvad enten den har været socialdemokratiets eller kommunisternes eller af de professionelle sangskrivere.

- hver sang er naturligvis forsynet med noder og becifringer. Nodebilledet er håndskrevet, men ensartet (kun to forskellige håndskrifter) med første vers som tekst, men først i 2. udgave i aflæselig størrelse - forfatter og komponist og/eller plade er angivet.

- det var planlagt løbende at producere tillægs-blade til bogen. Siderne er hullede og holdt sammen af oplukkelige metalringe i ryggen. Det skulle selvfølgelig muliggøre en stadig større bredde og aktualitet og fornyelse af sangbogen. De erfaringsmæssigt ikke-sungne sange kunne fjernes, nye puttes ind, nyt omslag købes. Denne ide blev desværre ikke praktiseret pga. ressourcemæssige proble-

mer for redaktionen og økonomiske problemer for Fagtryk (skønt sangbogen var Fagtryks største salgssucces, og skønt indsamlings- og redigeringsarbejdet delvist fortsatte, blev den aldrig genoptrykt, og har derfor længe været udsolgt fra forlaget)

- PUBLIMUS producerede en supplerende sangbog med færre sange, men med arrangementsforslag og flere udskrevne stemmer.

- sangbogen kan være i en jakke- eller baglomme, den har et illustreret vandskyende omslag. Det er solidt, men det kan slides op ved flittig brug.

Disse principper finder jeg stadig, 4 år efter, udmærkede. Et par af dem fremragende: den 'folkelige' venstrefløjsrepræsentation i forhold til den 'professionelle' - tillægs- blad-systemet, som desværre ikke kom til at fungere - manchetterne til hver sang. De øvrige principper burde være selvfølgeligelige for enhver sangbog.

Men man kan da osse stille et par spørgsmål:

- er det acceptabelt at nedprioritere arbejderbevægelsens klassikere og andre folkelige sange ? Udover den kvantitative begrænsning, som bliver mindre afgørende, når venstrefløjen får sin definitive sangbog, kan man jo anlægge den synsvinkel, at det nye venstres egen historie og identitet i første omgang er vigtigere end en fremmedbestemt, bredere og længere, reformistisk domineret arbejderbevægelses og folkets historie. Desuden, at der må være en grænse mellem sentimental heroisering og organisk tilegnelse af disse sangtraditioner. Men det er forhold der netop kan diskuteres i sangenes manchetter i en større udgave.

- om netop disse 10 emneområder er de rigtige kan man slås frem og tilbage om. Hvorfor har mændene eller kvinderne eller studenterne eller boligkampen ikke sit selvstændige område ? - Hvilket område hører denne konkrete sang til ? Men vigtigere end frem og tilbage er, hvad der er op og ned for venstrefløjen

- dvs. den konkrete udvælgelse (og oversættelse) : Hvilke sange er vigtige, nødvendige og sjove for venstrefløjen nu og fremefter. Og der ramte Musoc-sangbogen i plet for 4 år siden i de miljøer jeg kender. Hvis økonomien og ressourcerne havde fungeret skulle den i dag have haft tillægsblade med flere klassikere og ballader, men først og fremmest de nye græsrodssange fra kampen m.v., samt udvalg fra halv og helprofessionelle musikeres bidrag til vores kultur, bidrag som ikke nødvendigvis kan synges som fællessange, men som individuelt eller gruppevis kan indøves til egen og andres fornøjelse.

de røde synger

de røde synger er en helt ny sangbog. Dens redaktion, Anna-Lise Malmros, Morten Thing og Leif Varmark, har udvalgt 164 sange, bl.a. på baggrund af forslag fra *Politisk Revys* læsere. Emnerne er tre: Ballader og andre folkelige sange (49 stk), Den politiske tradition (53) og Nyere sange (62). Omslaget er rødt, vandskyende, massen er tråd hæftet. Solidt og i lommeformat. Der er læselige noder og becifringer til alle sange, forfatter, komponist & årstal til de fleste. Der er en generel indledning og en halv til en hel sides indledning til hvert afsnit. Herudover er der til enkelte af sangene et par notelinier. For mig giver *de røde synger* anledning til følgende kritik- og diskussionespunkter:

- nodebilledet gengives uden teksten fra sangens første vers, hvad der i hvert fald besværliggør akkompagnementet for ikke-nodekyndige musikere, der spiller efter becifring. Her til kommer, at de trykte noder fylder uhensigtsmæssigt meget, da tomrummet efter den udrensede tekst fylder op. De trykte nodebilleder er i øvrigt uden anmærkninger reproduceret fra AOF's og DKP's sangbøger, hvad der i enkelte tilfælde utydeliggør de fineste detaljer. De håndskrevne noder er grimme.

- hvilke sange der er kommenterede er vildt tilfældigt. "Når jeg ser et rødt flag smælde" har overtaget kommentaren fra *arbejdersangbogen* ("Ung flagsang" skrevet til DSU sommerstævnet 1923) mens "En løn til at leve af" ikke gengiver en ellers ligeså relevant oplysning fra AOF-sangbogen ("Skrevet til Faglig Ungdoms lærlinge-aktionsuge, 1972"). De færreste sange er overhovedet kommenterede, og hvor det er tilfældet er der tale om realkommentarer som ovenstående, og ikke den form for almanak-skoling vi finder i *Musoc-sangbogen* og i *Politisk Revys røde kalender*. En almanak-skoling, der godt kunne udvides til en historieskrivning for venstrefløjsangen, og senere arbejderbevægelsens sange og de folkelige traditioner (jvf. den 92 siders indledning i Inge Lammel: *Das Arbeiterlied*, (Leipzig 1975).

- som modsætning til den socialdemokratiske *Arbejdersangbogen* og DKP's *Folkets sangbog* "der har udvidet det politiske stof over i den borgerlige afdeling, dvs. med fædrelandssange og naturlyrik" har *de røde synger* udvidet med anonyme folkelige sange efter definitionen "Folkemusik er de undertrykte klassers musik". Det virker umiddelbart meget sympatisk at medtage folkedigtets lyrik frem for naturlyrik, fædrelandssange og salmer fra de herskende klasser, som de undertrykte klasser osse har sunget. Men det er

stadigvæk en meget blandet ideologisk affære, som jeg nok ville nedprioritere i en sangbog af denne størrelse. Den sekteriske tendens, der anes i *Musoc-sangbogen* til fordel for de nye aktionerede mellemlag og de militante arbejdere er her erstattet af en folklorisme.

- hertil kommer en form for arbejderisme i forhold til "den politiske tradition", hvor kun enkelte sange er befriet for en romantisk, patetisk og heroisk svulstighed, som der ikke i dag er meget fremadrettet mobilisering i. Kun gamle DKP'ere, syndikalister og enkelte socialdemokrater kan stadig have et autentisk forhold til de sange. Hvad skal vi med dem? Man kan da kun have et kuriøst, ironisk forhold til gamle sovjet-chauvinistiske sange som "Røde matroser" og "Flyversangen". Og eksempelvis er den danske omskrivning fra 1932 af Brechts "Roter Wedding" til "Stormsang-en" helt stærk som historisk dokument - og melodien er fantastisk appelerende, men i stedet for "arbejder-diktatur" og "broderpagt med Sovjet" trænger vi til en aktuel gendigtning. Og det er jo osse noget en sangbogs-redaktion kan sætte i værk.

- en række udenlandske sange bringes i andre, men ikke bedre, oversættelser end *Musoc-sangbogens* (f.eks. "Juanita", "På vej"). Hvis redaktionen for *de røde synger* havde konsulteret denne sangbog ville den endvidere f.eks. have fundet at "Kampsang for RUC" er forfattet af undertegnede, samt fundet en del andre græsrodssange, bl.a. en række arbejder-kampsange, der ikke er skrevet af Jesper Jensen.

Jan Knus

Jan Knus er medlem af orkestret *musoc 7*, i dag *Hjerterknægt*, fra december 75. Fra nov. 78 osse medlem af det i udgangsintentionen mandepolitiske orkester *Jyske knejte*.

De røde synger. Red. af Anna-Lise Malmros, Morten Thing og Leif Varmark. Kbh. 1978. 301 s. Kr. 35,00.

Musoc. Socialistiske fællessange. Udgivet af Frontens fagtrykgruppe. Århus 1976.

MUSIKENS MAK T?

Johan Fornäs: "*Musikrörelsen - en motoffentlighet?*" Røda Bokförlaget, Göteborg 1979. 94 s.

Distribueres gennem Forlaget Kurasje. Kr. 35.-.

I Danmark eksisterer der en hel del myter om den progressive svenske "musikbevægelse". Især vel nok blandt socialistisk orienterede musikere og musikinteresserede. Det er heller ikke så mærkeligt. Myterne er skabt bl.a. af den kolossale succes, grupper som Hoolabandoola Band, NJA-gruppen/Fria Proteatern og Nynningen har haft såvel i hjemlandet Sverige som her i Danmark. Og de er blevet næret af kulturpolitiske manifestationer som "Mod-Grand Prix'et" i 1975 (jvf. filmen om samme), det kolossale "Teltprojekt" om den svenske arbejderklasses historie og de svenske musikteatergruppers Danmarksturneer (senest Nationalteatern med "Rockormen"). - Tilsyneladende har svenskerne bare haft alt det, vi har manglet i det musikalske venstremiljø herhjemme: Velfungerende alternative pladeselskaber og distributionselskaber, musikerorganisering, enighed om de store linier, eget blad ("Musikens Makt") - og måske først og fremmest bredde og slagkraft. Problemer i musikbevægelsen har vi ikke hørt så meget om ; det har stort set begrænset sig til et par artikler i "Musikens Makt"

Der er nu kommet en svensk bog (oprindeligt skrevet i 1977 som en universitetsopgave), som prøver at gøre op med myterne om den svenske musikbevægelse. Det gør den ved at forholde sig kritisk analyserende til dens historie - og ved at forsøge at sætte musikbevægelsen teoretisk på begreb. Forfatteren hedder Jonas Fornäs, og en af hans forudsætninger er en redaktørperiode på "Musikens Makt". "Musikrörelsen - en motoffentlighet" er en fin lille bog, og så selvom den kun tager fat på den umiddelbart synlige tiendedel af musikbevægelsens isbjerg.

Som bogens undertitel antyder, er JF's indfaldsvinkel til en forståelse af musikbevægelsen den såkaldte Offentlighedsteori (specielt som den er udviklet af de vesttyske sociologer Habermas og Negt & Kluge). Det er i vores øjne en meget frugtbar måde at betragte sagen på, fordi denne teori bl.a. handler om (meget groft sagt), hvordan "kulturlivet"s rammer og muligheder hænger sammen med samfundets generelle historiske udvikling. Denne indfalds-